

Chambre des Représentants

SESSION 1957-1958.

BUDGET

du Ministère des Affaires Etrangères
et du Commerce Extérieur
pour l'exercice 1958.

(Crédits relatifs aux Affaires Etrangères.)

RAPPORT

FAIT AU NOM DE LA
COMMISSION DES AFFAIRES ÉTRANGÈRES ⁽¹⁾,
PAR M. PIERSON.

MESDAMES, MESSIEURS,

Comme les années précédentes, l'examen du présent budget a donné lieu, en votre Commission des Affaires Etrangères, à un large échange de vues sur la situation mondiale. Le temps est, en effet, révolu où pour un pays la politique étrangère consistait en l'étude des seuls problèmes où il se trouvait impliqué. Aujourd'hui, il n'est plus possible à un Etat de borner ses préoccupations aux seules questions dans lesquelles il se trouve directement mêlé. L'ensemble des nations sont solidaires de la paix du monde, et les relations au sein des alliances, les antagonismes qui opposent certains ne peuvent laisser personne indifférent.

Dans ces divers rapports, ce sont ceux qu'entretiennent l'Est et l'Ouest qui ont retenu la particulière attention de votre Commission et auxquels le Ministre s'est spécialement attaché dans ses exposés.

⁽¹⁾ Composition de la Commission :

Président : M. Huysmans.

A. — Membres : MM. Delwaide, De Schryver, De Vleeschauwer, Gilson, Lefèvre (Th.), le Hodey, Scheyven, Van Cauwelaert, Van Elslande, Wigny, Willot. — Bertelson, Bohy, Buset, Dejardin, Housiaux, Merlot (Joseph-Jean), Pierson, Rombaut, Tielemans (François), Van Eynde. — Devèze, Kronacker.

B. — Membres suppléants : MM. Bertrand, Brasseur, De Gryse, Harmel, Héger, Moyersoen. — Bracops, Cudell, De Cooman, De Sweemer, Hicguet. — Destenay.

Voir :

4-IX (1957-1958) :

— N° 1 : Budget.

— N° 3 : Rapport (Crédits Commerce Extérieur).

(λ)

Kamer der Volksvertegenwoordigers

ZITTING 1957-1958.

BEGROTING

van het Ministerie van Buitenlandse Zaken
en van Buitenlandse Handel
voor het dienstjaar 1958.

(Kredieten betreffende de Buitenlandse Zaken.)

VERSLAG

NAMENS DE COMMISSIE
VOOR DE BUITENLANDSE ZAKEN ⁽¹⁾,
UITGEBRACHT DOOR DE HEER PIERSON.

MEVROUWEN, MIJNE HEREN,

Zoals de vorige jaren heeft de bespreking van deze begroting in uw Commissie voor de Buitenlandse Zaken aanleiding gegeven tot een breedvoerige gedachtenwisseling over de toestand in de wereld. De tijd is immers voorbij dat een land, in zake buitenlandse politiek, ermee kan volstaan enkel die vraagstukken te bestuderen, waarbij het zelf rechtstreeks is betrokken. Heden ten dage kan een Staat zijn aandacht niet meer uitsluitend concentreren op de kwesties die hem zelf direct raken. Ten aanzien van de wereldvrede zijn alle naties solidair; en de onderlinge betrekkingen binnen de allianties en de gespannen verhouding tussen sommige naties kunnen niemand onverschillig laten.

Voor al de betrekkingen tussen Oost en West hebben hier de bijzondere belangstelling van uw Commissie gaande gehouden, en de Minister heeft er in zijn uiteenzetting ook speciale aandacht aan besteed.

⁽¹⁾ Samenstelling van de Commissie :

Voorzitter : de heer Huysmans.

A. — Leden : de heren Delwaide, De Schryver, De Vleeschauwer, Gilson, Lefèvre (Th.), le Hodey, Scheyven, Van Cauwelaert, Van Elslande, Wigny, Willot. — Bertelson, Bohy, Buset, Dejardin, Housiaux, Merlot (Joseph-Jean), Pierson, Rombaut, Tielemans (François), Van Eynde. — Devèze, Kronacker.

B. — Plaatsvervangende leden : de heren Bertrand, Brasseur, De Gryse, Harmel, Héger, Moyersoen. — Bracops, Cudell, De Cooman, De Sweemer, Hicguet. — Destenay.

Zie :

4-IX (1957-1958) :

— N° 1 : Begroting.

— N° 3 : Verslag (Kredieten Buitenlandse Handel).

Il n'est évidemment pas possible d'en faire l'analyse à un moment donné sans tenir compte de l'évolution qu'ils ont présentée au cours des années antérieures. Si l'on prend comme point de départ de cette analyse la mort de Staline, en mars 1953, on peut aisément distinguer deux périodes : la première qui se poursuit jusqu'aux incidents de Suez et de Hongrie et qui se caractérise par une nette détente entre les pays communistes et l'Occident; à partir d'octobre-novembre 1956, au contraire, la tension renaît et se manifeste particulièrement dans le Proche-Orient. Les incidents survenus entre la Syrie et la Turquie font dire à la *Pravda* que la paix est en danger. Mais le 29 octobre, Kroutchev déclare que quand on parle de la guerre, celle-ci n'aura pas lieu. Les événements confirment cette déclaration : aux Nations-Unies, les plaignants demandent qu'on ne vote pas sur leur motion. Il est manifeste qu'il est impossible de dégager les tendances de la politique soviétique de tels épisodes isolés : une vue d'ensemble est nécessaire.

Sans vouloir trancher la question de savoir si le changement de politique survenu, après la mort de Staline, fut sincèrement voulu par les dirigeants de l'Union soviétique, ou si cette offensive de paix fut choisie par simple tactique ou encore parce qu'elle convenait aux fins personnelles de Kroutchev, il est incontestable que l'analyse des faits confirme la réalité de la détente que l'on a pu enregistrer.

Dans les premiers mois qui ont suivi la mort du dictateur, la destalinisation s'est manifestée par le silence qui se fit progressivement autour de son nom. Puis au XXe Congrès, éclata une violente diatribe contre les excès de la période stalinienne et contre les abus de celui qui la domina. On s'acharne à détruire l'idole. Béria est abattu. La destalinisation, la dénonciation du culte de la personnalité sont accompagnées de l'annonce de profondes réformes dans les méthodes de gouvernement : le retour au principe de l'autorité collective est proclamé. Dans le même temps, une révision du code de procédure pénale s'accompagne de la suppression de la torture, des camps de relégation. On revient à la Constitution de 1936. Des mesures économiques enfin; augmentation considérable des prix payés pour leurs produits aux agriculteurs, baisse des prix de vente au détail des biens de consommation, amnistie fiscale, autorisation donnée aux ouvriers de quitter l'entreprise...

Au point de vue de la politique internationale, la volonté de détente proclamée par les nouveaux dirigeants de l'Union Soviétique s'accompagne de manifestations concrètes encourageantes. En Corée et en Indochine, c'est le cessez le feu; l'U.R.S.S. reconnaît les droits de la Turquie et renonce à faire valoir des prétentions sur les détroits; c'est aussi la signature du traité de paix avec l'Autriche et l'évacuation militaire du pays; enfin, Boulganine et Kroutchev se réconcilient avec le Maréchal Tito.

Cette politique de détente est également attestée par le desserrement des contraintes politiques et économiques que la période stalinienne avait fait peser sur les satellites. Le droit pour ces pays de choisir leur voie vers le socialisme est reconnu et même proclamé. Vis-à-vis des pays occidentaux, c'est l'affirmation de la coexistence pacifique.

Ces changements assez marqués de la ligne communiste ont sans doute des causes profondes. La société soviétique actuelle est fort différente de ce qu'elle était aux origines de la révolution. Les réformes apportées à

Het is natuurlijk niet mogelijk een ontleding te geven van deze betrekkingen zoals ze zich op een bepaald moment voordoen, zonder daarbij rekening te houden met de evolutie die zij in de loop der jaren hebben doorgemaakt. Neemt men als uitgangspunt voor deze analyse de dood van Stalin in maart 1953, dan kan men gemakkelijk twee periodes onderscheiden : de eerste gaat tot de incidenten van Suez en Hongarije en wordt gekenmerkt door een merkbare ontspanning tussen de communistische landen en het Westen; maar vanaf oktober-november 1956 neemt de spanning hand over hand toe en komt vooral tot uiting in het Nabije Oosten. Naar aanleiding van het geschil tussen Syrië en Turkije schrijft de *Pravda* dat de vrede in gevaar is. Maar op 29 oktober verklaart Kroustjef dat de oorlog niet uitbreekt op een moment dat men er veel over spreekt. De gebeurtenissen komen deze verklaring bevestigen : in de vergadering van de Verenigde Naties vragen de indianen van de aanklacht dat over hun motie niet zou worden gestemd. Het spreekt vanzelf dat het niet opgaat uit dergelijke alleenstaande episodes de richtlijnen van de Sovjet-politiek te willen afleiden : daartoe is een algemeen overzicht nodig.

Ook al valt niet met zekerheid te zeggen of de koerswijziging, die na de dood van Stalin is ingetreden, door de leiders van de Sovjet-Unie oprecht werd gewenst, dan wel of deze dit vredesoffensief ontkenend uit tactische overwegingen of omdat het voor de persoonlijke oogmerken van Kroustjef dienstig was, toch moet worden erkend dat de ontleding van de feiten bewijst dat de ontspanning werkelijk bestaat.

Tijdens de eerste maanden na de dood van de dictator kwam de destalinisatie-tendens reeds tot uiting door het stilzwijgen dat geleidelijk rond zijn naam ontstond. Het XX^{ste} Partijcongres brengt vervolgens een scherpe aanval tegen de uitpattingen van de Stalin-periode en tegen de misbruiken van de man die toen de touwtjes in handen had. Men gaat heftig te keer om het idool van zijn voetstuk te lichten. Beria wordt geliquideerd. De destalinisatie en de veroordeling van de persoonsverheerlijking gaan gepaard met de aankondiging van grondige hervormingen in het Regeringsbeleid; de terugkeer tot het beginsel van het collectieve gezag wordt plechtig geproclameerd. Tenzelfder tijd wordt het wetboek van strafvordering herzien en worden de foltering en de deportatiekampen afgeschaft. Men keert terug tot de Grondwet van 1936. Economische maatregelen ten slotte : aanzienlijke verhoging van de prijzen, voor hun produkten aan de landbouwers betaald; daling van de prijzen voor verkoop in het klein van consumptiegoederen; fiscale amnestie; mogelijkheid voor de arbeiders de onderneming te verlaten...

In de sfeer van de internationale politiek gaat de wens tot ontspanning, door de nieuwe leiders van de Sovjet-Unie te kennen gegeven, vergezeld van bemoedigende daden. In Korea en Indo-China werd het vuren gestaakt; de Sovjet-Unie erkende de rechten van Turkije en zag af van haar aanspraken op de zeeëngten; verder werd het vredesverdrag met Oostenrijk ondertekend en werd dit land door de vreemde troepen ontruimd; ten slotte verzoenden Boelganin en Kroustjef zich met Maarschalk Tito.

Deze ontspanningspolitiek blijkt eveneens uit de verlichting van de politieke economische druk die tijdens de Stalin-periode op de satellietstaten woog. Het recht van deze landen om zelf hun weg naar het socialisme te kiezen werd erkend en zelfs openlijk verkondigd. Tegenover de westerse landen kwam het verlangen naar een vredelievend naast elkaar bestaan tot uiting.

Deze ingrijpende wijzigingen in de communistische houding hebben ongetwijfeld diepe oorzaken. De huidige Sovjet-maatschappij ziet er geheel anders uit dan in het begin van de revolutie. De hervormingen die in de landbouweco-

l'économie agricole et les déclarations officielles qui s'y rattachent, attestent l'existence d'un mécontentement antérieur. Si la société soviétique compte une classe privilégiée, la majorité de la population n'a pas les mêmes raisons de se refuser à l'idée de certains changements. En réalité, la prodigieuse productivité industrielle de l'Union Soviétique n'a pu être atteinte que par le sacrifice d'une ou de deux générations qui ont été privées des fruits de leur travail au bénéfice des générations suivantes. Pareil sacrifice ne peut être indéfiniment consenti. Le développement de l'instruction en même temps qu'il a permis les réalisations du régime a aussi éveillé l'esprit critique. On a noté diverses revendications des milieux intellectuels.

Un ébranlement plus profond fut observé chez les satellites. C'est que chez eux le régime stalinien avait été imposé et que pour eux la destalinisation pouvait signifier désatellisation. Des changements profonds furent réalisés en Pologne par les voies pacifiques. L'évolution, en Hongrie, fut brutalement interrompue.

Quelles ont été pour l'Occident les conséquences de ces changements survenus à l'Est ?

Avec la fin de la guerre froide, le danger de conflit militaire redouté par l'Ouest s'est éloigné. Une première conséquence en a été l'expansion économique considérable que nous avons connue. Une seconde conséquence fut le relâchement du souci de défense.

Plusieurs de vos commissaires, pesant le bilan de la période dite de détente, estiment qu'elle fut, tous comptes faits, plus profitable à l'Ouest qu'à l'Est. En effet, la multiplication des contacts noués entre les deux parties du monde, précédemment divisées par le rideau de fer, eut à tout le moins l'avantage de montrer aux soviétiques que la réalité occidentale était fort différente de l'image, ou plus exactement de la caricature qu'en avait donnée la propagande stalinienne; ces contacts ne sont peut-être pas étrangers à diverses critiques qui se sont élevées en Union Soviétique ou dans les pays satellites contre les méfaits ou les insuffisances de la bureaucratie. Pour l'Est, Poznan et Budapest sont aussi des postes inscrits au bilan de cette première période.

Ils ont inauguré la nouvelle phase dans laquelle se sont engagées les relations entre l'Est et l'Ouest. La révolte hongroise a sans doute montré aux dirigeants du Kremlin sur quelle pente ils glissaient. Quoi qu'il en soit, les raisons stratégiques ont pris le pas sur toutes autres considérations — et ce fut le retour à l'agressivité contre l'Occident, contre les Etats-Unis et l'Alliance Atlantique — a nouveau qualifiés de fauteurs de guerre atomique.

Sur le plan intérieur, les événements se déroulent comme si l'on devait assister à un retour au pouvoir personnel. A tel point que certains se posent la question de savoir si Krouchtchev n'a pas manœuvré la politique intérieure et étrangère uniquement pour faciliter une prise en mains du pouvoir suprême. Beaucoup de décisions pourraient être expliquées de la sorte, car pour atteindre ce but il lui fallait acquérir une grande popularité et ... évincer ses rivaux. Les mesures plus libérales que nous avons rappelées, prises en faveur des ouvriers, des agriculteurs, des contribuables, ne pouvaient qu'aider à réaliser la première condition. Quant à la seconde : il suffit de compter les rivaux évincés : Béria, Malenkov, les anti-parti, Joukov ... Des événements de la politique étrangère peuvent être expliqués par un souci identique. Quelqu'un qui monte un incident, l'entoure d'une habile propagande, grossit le danger, apparaîtra fatalement

nomie werden aangebracht en de daarover afgelegde officiële verklaringen bewijzen dat in het binnenland ontevredenheid heerste. Hoewel de Sovjet-maatschappij een devorechte klasse telt, heeft de meerderheid van de bevolking toch niet dezelfde redenen om zich tegen wijzigingen te verzetten. Eigenlijk heeft de Sovjet-Unie haar verbazende industriële produktiviteit alleen kunnen bereiken ten koste van de opoffering van een of twee generaties, die van de vruchten van hun arbeid werden beroofd ten voordele van de volgende generaties. Een dergelijke opoffering kan niet blijven duren. De ontwikkeling van het onderwijs heeft weliswaar de verwezenlijkingen van het regime mogelijk gemaakt, doch tevens de kritische geest doen ontwaken. Ook de intellectuele kringen hebben verscheidene eisen gesteld.

In de satellietstaten viel een sterkere beroering waar te nemen. Daar werd het Stalinregiem immers opgedrongen en kon de destalinisatie desatellisatie betekenen. In Polen werden ingrijpende hervormingen ingevoerd langs vreedelievende weg. In Hongarije werd deze evolutie op brutale wijze onderbroken.

Welke waren de gevolgen voor het Westen van de wijzigingen die zich in het Oosten hebben voorgedaan ?

Met het einde van de koude oorlog luwde ook het door het Westen gevreesde gevaar voor een militair conflict. Een eerste gevolg daarvan was de aanzienlijke economische expansie die wij hebben meegemaakt. Een tweede gevolg was een verslapping van onze waakzaamheid.

Verscheidene commissieleden wegen het voor en tegen af van de zgn. ontspanningsperiode en opperen de mening dat zij uiteindelijk toch meer voordeel heeft opgeleverd voor het Westen dan voor het Oosten. De ontelbare contacten die werden aangeknoopt tussen die twee werelden, die vroeger door het ijzeren gordijn waren gescheiden, hebben immers althans het voordeel opgeleverd dat de communistische wereld heeft vastgesteld dat het Westen er in werkelijkheid geheel anders uitziet dan het beeld of liever dan de caricatuur die de Stalin-propaganda daarvan had geschetst; die betrekkingen zijn misschien niet vreemd aan de kritiek die in de Sovjet-Unie en in de satellietstaten is opgegaan tegen de misbruiken of gebreken van de bureaucratie. Voor het Oosten zijn Poznan en Budapest eveneens posten die op de rekening van deze eerste periode geboekt staan.

Zij luidden de nieuwe fase in waarin de betrekkingen tussen Oost en West zich nu gingen ontwikkelen. De Hongaarse opstand heeft ongetwijfeld de ogen der machthebbers van het Kremlin geopend voor de gevaarlijke helling waarvan zij aan het afglijden waren. Om het even, de eisen van de strategie kregen de bovenhand over alle andere overwegingen en het Kremlin nam opnieuw een agressieve houding aan tegenover het Westen, tegenover de Verenigde Staten en de Atlantische Alliantie, die weer als atoomoorlogsstokers werden bestempeld.

Op het binnenlandse vlak schijnt de loop der gebeurtenissen te wijzen op een terugkeer naar de persoonlijke macht, zodanig zelfs dat bij sommigen de vraag rijst of Kroesjtsef de koers van de binnenlandse en buitenlandse politiek niet uitsluitend heeft gericht op het vergemakkelijken van zijn greep naar de hoogste macht. Dit zou heel wat beslissingen kunnen verklaren, want om dat doel te bereiken moest hij grote populariteit verwerven en... zijn rivalen onschadelijk maken. De hoger vermelde maatregelen die voor de arbeiders, de landbouwers en de belastingplichtigen werden getroffen, konden alleen maar bevorderlijk zijn voor het scheppen van de eerste voorwaarde. Wat de tweede betreft, volstaat het de rivalen te tellen, die aan de dijk werden gezet : Bëria, Malenkof, de partijvijanden, Zoekof... Een soortgelijke bekommernis kan bepaalde gebeurtenissen in de buitenlandse politiek verklaren. Hij die een incident

comme un champion de la paix si sur un signe qu'il donne le conflit artificiel s'apaise. N'est-ce pas ce qui s'est passé dans l'effervescence factice créée à Damas où Krouchtchev sait qu'il n'y a pas de danger réel — et où, spéculant sur les craintes éprouvées par les populations arabes envers les turcs, il peut apparaître comme sauvegardant la paix en ayant réglé un incident factice — non sans avoir consolidé la pénétration soviétique en Syrie où ont été installés huit aérodomes et une base de sous-marins. Outre des fournitures d'armes et une aide en personnel, un accord commercial livre pratiquement la Syrie à Moscou. Le montant des crédits consentis à la Syrie est de plus de deux fois supérieur à l'ensemble des crédits américains consacrés à cette région du monde.

Un commissaire a exprimé l'opinion que l'attitude de Krouchtchev pouvait s'expliquer par d'autres mobiles que la poursuite du pouvoir personnel. Le XXe Congrès et les réformes auxquelles il a été fait allusion ne sont-ils pas la conséquence d'une volonté qui se manifeste dans le parti communiste russe de rendre à celui-ci un rôle plus important ? Il a été répliqué à cette opinion que les événements en Russie ne semblent jamais être la conséquence d'une volonté émanant de la base du parti. Que tout se décide en haut lieu et que les troupes ne sont convoquées qu'après l'événement pour se l'entendre commenter et inviter à l'approuver.

Quoi qu'il en soit, il est malheureusement évident que la crise de Suez a favorisé la politique soviétique en faisant la preuve de la division de l'Occident. L'U.R.S.S. en a profité pour s'ouvrir une large percée dans le Proche Orient. La position qu'elle adopte à l'égard des pays arabes et de l'Afrique est fonction du caractère de nécessité que présentent pour l'Europe Occidentale les richesses pétrolières de cette partie du monde. Pour elle, il suffit donc de s'appuyer sur le nationalisme arabe. Reconnaissons d'ailleurs que l'Occident s'est trop souvent contenté de favoriser la politique personnelle de certains potentats auxquels des royalties énormes sont versées dont ne bénéficient pas les populations.

**

Au cours de la discussion, le Ministre des Affaires Etrangères s'est efforcé de dégager les axiomes de la politique soviétique :

1. Un premier axiome va de soi et n'est sans doute pas le monopole de l'U.R.S.S. Il fut exprimé par Molotov, en 1939, pour justifier le pacte Hitler-Staline : « Comment ne comprend-t-on pas que la politique soviétique sera toujours exclusivement inspirée par les intérêts des peuples soviétique ? ».

Les interventions de l'Union Soviétique dans les questions internationales se produiront donc toujours lorsque les intérêts soviétiques sont en jeu. Suivant les cas et l'opportunité elles se caractériseront par un recours à la détente ou au contraire à l'intimidation.

2. En second lieu, il semble bien que par principe la politique soviétique, pour étendre son empire, préfère miser

wil ensceneren, kleedt het handig in en schreeft het op, en wordt onvermijdelijk als redder van de vrede beschouwd, zo het gevaar voor dat kunstmatig conflict op een door hem gegeven teken wordt bezworen. Is dit nu niet het geval geweest met de beroering die op kunstmatige wijze werd gewekt te Damascus, waar, zoals Kroesjtsef wel weet, geen werkelijk gevaar bestaat en waar bij, speculerend op de vrees van de Arabische bevolking voor de Turken, wellicht wordt beschouwd als de redder van de vrede doordat hij een kunstmatig incident heeft geregeld, terwijl hij intussen de sovjetpenetratie heeft versterkt in Syrië, waar acht vliegvelden en een duikbootbasis werden gevestigd. Bovendien wapenleveringen en terbeschikkingstelling van personeel, is er een handelsovereenkomst waardoor Syrië praktisch aan Moskou wordt overgeleverd. Het bedrag van de aan Syrië verleende kredieten is meer dan tweemaal zoveel als de gezamenlijke Amerikaanse kredieten, welke voor deze gebieden zijn bestemd.

Volgens een lid kan de verklaring voor Kroesjtsefs houding in andere drijfveren dan het nastreven van de persoonlijke macht worden gezocht. Zijn het XXe Congres en de hervormingen, waarop werd gezinspeeld, niet het gevolg van een in de Russische communistische partij tot uiting komende wil om weer een belangrijker rol te krijgen ? Tegen deze opvatting werd ingebracht dat de gebeurtenissen in Rusland nooit het gevolg schijnen te zijn van een door de onderste lagen der partij te kennen gegeven wil, dat alles door de hoogste partijleiding wordt beslist en dat het gros van de troepen pas na het voldongen feit wordt bijeengeroepen om de commentaar erop te horen en het feit goed te keuren.

Om het even, het is jammer genoeg duidelijk geworden dat de Suez-crisis in de kaart van de Sovjetpolitiek heeft gespeeld door het bewijs van de verdeeldheid van het Westen te leveren. De U.S.S.R. heeft de gelegenheid te baat genomen om zich een brede toegang te verschaffen tot het Nabije-Oosten. De houding die zij tegenover de Arabische landen en tegenover Afrika aanneemt, wordt bepaald door de mate waarin West-Europa behoefte heeft aan de olievoorraden van dit gebied. Voor haar is het dus voldoende op het Arabische nationalisme te steunen. Wij moeten ten andere wel erkennen dat het Westen zich al te dikwijls vergenoegd heeft met het bevorderen van de persoonlijke politiek van sommige potentaten aan wie enorme royalties worden toegekend die de bevolking niet ten goede komen.

**

Tijdens de bespreking heeft de Minister van Buitenlandse Zaken getracht de axioma's van de Sovjetpolitiek in het licht te stellen :

1. Een eerste axioma ligt voor de hand en is voorzeker niet eigen aan de U.S.S.R. Het werd uitgedrukt door Molotov in 1939 ter verantwoording van het pact tussen Hitler en Stalin : « Hoe ziet men niet in dat de Sovjetpolitiek steeds uitsluitend zal ingegeven worden door de belangen der sovjetvolkeren ? »

Het ingrijpen van de Sovjet-Unie in de internationale aangelegenheden zal zich dus steeds voordoen wanneer sovjetbelangen op het spel staan. Naar gelang van het geval en het geschikte ogenblik zullen zij gekenmerkt zijn door een streven naar ontspanning of, daarentegen, naar vreesaanjaging.

2. Tweedens lijkt het wel dat de Sovjetpolitiek, in beginsel, haar macht eerder wenst uit te breiden, door

sur la coexistence pacifique que sur la guerre. Elle sait en effet que cet empire est vulnérable et qu'il n'est pas capable de dominer le monde par la force.

Sa ligne de conduite a toujours été de ne prendre que des risques limités. Tel était le cas lors de l'extension de son empire sur les pays baltes, sur la Pologne, sur la Tchécoslovaquie. Quand, au contraire, le risque apparaît plus considérable, comme en Iran, en 1945; ou en Grèce, en 1946-1947, comme à Berlin, au moment du blocus, la pression soviétique s'arrête. On n'insiste pas. La tactique consiste à aller à la limite de ce qui est assuré d'avance.

Quels sont les objectifs que l'on peut raisonnablement prêter aujourd'hui à pareille tactique ?

Au Moyen-Orient, les efforts soviétiques tendent assurément à obtenir des pays arabes qu'ils désavouent la doctrine Eisenhower. En Asie, assurer la pénétration soviétique notamment par l'exemple de la réussite chinoise.

Ces objectifs impliquent le raffermissement du bloc communiste en vue duquel on ne ménage aucun effort : l'alliance avec la Chine doit faire de celle-ci l'alliée fidèle. En Europe, Moscou s'efforcera de reconquérir la Pologne, tandis que les velléités de désatellisation sont cadencées en Hongrie et en Allemagne orientale.

Quant à la réaction de l'Occident à l'égard des interventions soviétiques, elle doit se fonder sur la volonté de ne pas se laisser désunir par l'intimidation. L'Est peut aussi commettre des erreurs et n'est pas infaillible dans l'établissement de ses lignes d'action.

3. Le troisième axiome de la politique soviétique est à déduire de sa foi invincible dans les destinées de son régime. Les communistes russes sont convaincus que sans guerre, dans la paix, le régime, qui est le leur est appelé à s'étendre à la terre entière, grâce tantôt à des crises qui ébranleraient les pays capitalistes, tantôt à des infiltrations, tantôt à des ruptures d'alliance.

4. C'est cette conviction qui explique que la politique soviétique saisit toute occasion pour faire éclater l'Alliance Atlantique considérée par elle comme offensive. Cette attitude est devenue une constante de la politique soviétique.

Cette conviction politique est cohérente et on peut le dire : remarquable par sa logique et sa continuité.

Elle est cependant erronée. L'Occident ne veut pas du régime communiste et il est par conséquent faux de croire que, sans guerre, la révolution escomptée par les Russes puisse se réaliser. Et l'Occident ne veut pas non plus de la guerre.

L'espoir qu'il n'est pas interdit de caresser est que pour peu que la paix se prolonge, le régime soviétique évolue. Jusqu'à présent les masses russes n'ont jamais bougé sans que se produise au préalable un ébranlement au sommet. Mais demain, des masses plus éclairées peuvent avoir d'autres exigences.

Si l'Occident peut favoriser cette évolution soviétique, il ne doit évidemment rien négliger.

Un de vos commissaires a exprimé sa foi dans les vertus d'une coexistence pacifique et active. Il considère que l'évolution du communisme est une nécessité, celui-ci demandant trop à la nature humaine. Il faut donc prendre d'avantage les soviétiques au mot.

Mais la difficulté pour l'Ouest est de garder intacte sa défense, car sa sécurité militaire demeure sa meilleure garantie, aussi longtemps qu'un programme de désarmement, efficacement contrôlé, n'aura pas pu être appliqué.

middel van vreedzame coëxistentie dan door oorlog. Zij weet inderdaad dat haar imperium kwetsbaar is en dus niet in staat om de wereld door geweld te beheersen.

Zij legt er zich steeds op toe slechts beperkte risico's te nemen. Dit was het geval bij de uitbreiding van haar macht over de Baltische landen, Polen en Tsjechoslowakije. Wanneer het risico daarentegen groter wordt, zoals in Iran in 1945, of in Griekenland in 1946-1947, of in Berlijn ten tijde van de blokkade, houdt de Russische druk op. Men dringt niet aan. De tactiek is tot het uiterste te gaan van wat bij voorbaat verzekerd is.

Welke doelstellingen kan een dergelijke tactiek thans beogen ?

In het Midden-Oosten tracht de U.S.S.R. de Arabische landen ertoe te brengen de Eisenhower-doctrine te verwerpen. In Azië wil zij gebruik maken van het Chinees succes om verder door te dringen in dit werelddeel.

Om dit doel te bereiken moet het communistisch blok verstevigd worden en daartoe wordt niets onverlet gelaten : het bondgenootschap met China moet van dit land een betrouwbare bondgenoot maken. In Europa tracht Moskou zijn macht opnieuw te vestigen in Polen, terwijl de pogingen van Hongarije en Oost-Duitsland om zich uit de Russische greep los te maken in de kiem gesmoord worden.

Ten aanzien van de Russische actie moet West-Europa van zijn kant blijk geven van zijn wil om niet te wijken voor de intimidatie. Ook het Oosten kan vergissingen begaan bij het bepalen van zijn gedragslijn.

3. Het derde axioma van het Sovjetpolitiek kan worden afgeleid uit zijn onaantastbaar vertrouwen in de lotsbestemming van zijn regiem. De Russische communisten zijn ervan overtuigd dat hun regiem zich zonder oorlog zal uitbreiden over heel de wereld, nu eens ten gevolge van crises in de kapitalistische landen, dan weer door infiltraties of verbreking van bondgenootschappen.

4. Deze overtuiging verklaart waarom de Sovjets elke kans aangrijpen om een breuk te veroorzaken in de Atlantische Alliantie, dat zij als een offensief blok beschouwen. Deze houding is een vaste richting geworden in de Sovjetpolitiek.

Deze politieke opvatting is samenhangend en, het moet gezegd, opmerkelijk door haar logica en continuïteit.

Toch is zij vals. Het Westen verwerpt het communisme en het is derhalve verkeerd te menen dat de door de Russen verwachte revolutie zich zonder oorlog zal voordoen. En het Westen wil evenmin oorlog.

Derhalve kan de hoop worden gekoesterd dat, ingeval de vrede mocht voortduren een evolutie in het Russisch regiem zal tot stand komen. Tot nog toe is het Russische volk kalm gebleven zolang er geen beroering aan de top ontstond. Maar in de toekomst zal een meer ontwikkelde bevolking misschien andere eisen stellen.

Het Westen mag natuurlijk niets onverlet laten om een dergelijke evolutie in de hand te werken.

Een van de commissieleden heeft zijn vertrouwen uitgesproken in de verdiensten van een vreedzame en actieve coëxistentie. Hij was van mening dat een evolutie van het communisme onvermijdelijk is, omdat het te veel eisen stelt aan de menselijke natuur. Wij moeten de Sovjets dus meer aan hun woord houden.

Doch de moeilijkheid voor het Westen bestaat erin, zijn verdediging intact te behouden, want zijn militaire veiligheid blijft zijn beste waarborg, zolang een ontwapeningsprogramma, met doeltreffende controle, niet zal kunnen worden toegepast.

L'Alliance Atlantique nous est donc autant que jamais nécessaire. Mais l'Europe n'a pas seulement besoin d'une alliance militaire. D'autant plus qu'une paix militaire reposant sur un équilibre de forces, sur un équilibre de la peur, est nécessairement précaire. C'est la raison pour laquelle le sentiment que l'O.T.A.N. doit étendre ses activités à d'autres domaines se renforce de jour en jour. L'Europe dépend des Etats-Unis. Elle doit pouvoir commercer davantage avec sa grande alliée. L'assistance n'est pas une bonne formule. Il faut sur les plans économique et financier une plus forte solidarité.

Plusieurs de vos commissaires ont insisté sur la nécessité de voir les Etats-Unis se montrer plus partisans d'un commerce mondial. Le Nouveau Monde devrait ouvrir plus largement ses frontières pour ne pas forcer l'Europe à se tourner vers d'autres côtés.

Sur le plan politique, et nonobstant un incident récent, heureusement en voie d'être aplani, des progrès avaient été réalisés. L'autorité civile avait recouvré ses prérogatives. Mais il reste encore à organiser sur de meilleures bases une consultation préalable qui doit être la règle dans une alliance de cette espèce. Il ne faut pas que la politique y soit dirigée par le plus puissant. C'est en délibérant librement de leur politique commune que les membres permettront à un esprit communautaire de se dégager.

Certains commissaires sont intervenus dans le débat pour insister sur la nécessité de renforcer les liens économiques et politiques de l'Alliance Atlantique. Beaucoup des impuissances manifestées par l'Occident sont dues à un défaut de coordination. Nonobstant les incidents de l'année dernière, nous pouvons cependant garder la cohésion voulue.

A la réunion des chefs de Gouvernements et des Ministres des Affaires Etrangères des états de l'O.T.A.N., prévue pour les 16, 17 et 18 décembre, seront examinées les possibilités de développer la coopération scientifique, l'extension des activités économiques et l'interdépendance politique.

Votre Commission n'a pu, faute de précisions suffisantes, à la date où elle s'est réunie pour la dernière fois, examiner plus en détail les matières qui doivent figurer à l'ordre du jour des rencontres de Paris.

En ce qui concerne les rapports avec l'Est, votre Commission estime, dans sa majorité, que l'Occident est insuffisamment préparé à la compétition économique vers laquelle l'entraîne l'attitude soviétique. L'U.R.S.S. fait à l'égard des pays sous-développés, à l'égard des pays arabes une politique ample et beaucoup mieux coordonnée. Or, dans cette forme de compétition nous devons apporter la démonstration de la supériorité de notre régime.

A l'égard de l'Est, les membres de l'Alliance Atlantique n'ont le choix qu'entre deux attitudes possibles. Soit se replier sur eux-mêmes en refusant tout contact et tous échanges. Soit, tout en restant prudents, assurer des contacts.

Votre Commission est unanime à préférer, comme le Ministre, la seconde attitude. C'est seulement en ayant des contacts avec l'Est que l'Occident pourra faire valoir les valeurs de sa civilisation. L'erreur que l'Occident a commise dans le passé consiste à laisser aux Russes l'initiative. Adressons-nous aussi aux populations communistes, car, comme l'a dit un de vos commissaires, nous avons deux atouts : notre standard de vie est plus élevé et nous bénéficions de la liberté. Mais tirons également la leçon de l'effort poursuivi en U.R.S.S. dans la recherche scientifique et le développement de l'enseignement. Cette considération a été

De Atlantische Alliantie is dus zoveel als ooit nodig. Doch Europa heeft niet alleen behoefte aan een militair bondgenootschap. Dit des te meer dat een militaire vrede, gesteund op krachtsevenwicht, op gelijke vrees, noodzakelijkerwijze broos is. Dit verklaart waarom men steeds meer van mening is dat de N.A.V.O. haar werkzaamheden tot andere gebieden moet uitbreiden. Europa is afhankelijk van de Verenigde Staten. Het moet met zijn grote bondgenoot meer handel kunnen drijven. Bijstand is geen goede formule. Op het economisch en het financieel vlak dient een grotere solidariteit bestaan.

Verscheidene commissieleden hebben de nadruk gelegd op de noodzaak, dat de Verenigde Staten meer zouden te vinden zijn voor wereldhandel. De Nieuwe Wereld zou haar grenzen wijder moeten openzetten, opdat Europa zich niet naar andere zijde zou moeten.

Op politiek gebied had men vooruitgang geboekt, in weerwil van een recent incident dat thans gelukkig bijna is bijgelegd. De burgerlijke macht had haar prerogatieven teruggekregen. Eerst dient echter een voorafgaande raadpleging, die in een dergelijk bondgenootschap regel moet zijn, op hechtere grondslagen te worden gevestigd. Het politiek beleid mag niet in handen liggen van de machtigste. Alleen wanneer de leden op vrije wijze over hun gemeenschappelijk beleid beraadslagen zal een gemeenschapszin ontstaan.

Sommige commissieleden komen in dit debat tussen om de nadruk er op te leggen dat de economische en politieke betrekkingen van de Atlantische Alliantie dienen te worden verstevigd. De onmacht waarvan het Westen soms blijk geeft is veelal te wijten aan een gebrek aan coördinatie. In weerwil van de incidenten die zich vorig jaar hebben voorgedaan, kunnen wij echter de gewenste eendracht handhaven.

Tijdens de bijeenkomst van de Regeringshoofden en van de Ministers van Buitenlandse Zaken van de lidstaten van de N.A.V.O., die op 16, 17 en 18 december zal plaatsvinden, zullen de mogelijkheden worden onderzocht om de samenwerking op wetenschappelijk gebied uit te breiden en de onderlinge economische en politieke afhankelijkheid te ontwikkelen.

Bij gebrek aan voldoende bijzonderheden is uw Commissie tijdens haar jongste vergadering niet dieper kunnen ingaan op de punten die aan de orde zijn van de bijeenkomsten te Parijs.

Wat de betrekkingen met het Oosten betreft, zijn de meeste leden van de Commissie van oordeel dat het Westen niet voldoende is voorbereid op de economische wedloop waartoe het door de houding van de Sovjet-Unie is gedwongen. De U.S.S.R. voert t.o.v. de minder ontwikkelde en Arabische landen een grootscheepse en veel beter gecoördineerde politiek. Nu moeten wij precies in een dergelijke competitie het bewijs leveren van de superioriteit van ons regime.

Tegenover het Oosten staan de leden van het Atlantisch Pakt voor twee mogelijke houdingen. Zij kunnen zich in zichzelf keren en alle contacten en uitwisselingen van de hand wijzen ofwel, met de vereiste voorzichtigheid, betrekkingen aanknopen.

Uw Commissie is het volkomen met de Minister eens om de tweede houding te verkiezen. Alleen door betrekkingen aan te knopen met het Oosten kan het Westen de waarde van zijn beschaving bewijzen. Vroeger heeft het Westen de vergissing begaan, het initiatief aan de Russen over te laten. Wij moeten ons ook tot de communistische volkeren wenden want — aldus een van de commissieleden — wij beschikken over twee troeven : onze levensstandaard ligt hoger en wij leven in vrijheid. Maar wij moeten tevens een les trekken uit de inspanning die door de U.S.S.R. wordt geleverd in zake wetenschappelijk speurwerk en

reprise par un commissaire qui déplore que l'enseignement technique ne bénéficie pas en Occident de la considération qu'il mérite. Si l'enseignement d'autre part était réellement démocratisé, le recrutement des compétences serait singulièrement élargi.

**

Voire Commission s'est également penchée sur les laborieuses négociations qui se poursuivent entre les grandes puissances en vue d'arriver à un accord, fût-il partiel, sur les problèmes du désarmement, parmi lesquels figure la cessation des explosions nucléaires expérimentales. Il est évident que les négociations en matière de désarmement et les vicissitudes qu'elles rencontrent se rattachent très intimement à la première question traitée : les relations entre l'Est et l'Ouest.

Le Ministre a introduit la discussion en rappelant les cinq points qui sont, depuis mars 1957, discutés par les États-Unis, le Canada, la Grande-Bretagne, la France et l'Union Soviétique au sein du sous-comité du désarmement créé par la Commission permanente du Désarmement des Nations-Unies. Ces cinq points sont le désarmement nucléaire, la réduction des armements du type classique, la question des explosions expérimentales, les armes télé-guidées et les problèmes soulevés par l'organisation d'un contrôle des limitations qui seraient édictées.

Ces cinq points furent d'abord étudiés séparément, puis conjointement.

Les quatre délégations occidentales se sont régulièrement consultées, dans le cadre de l'O.T.A.N., pendant toute la durée des travaux de Londres.

Le but des négociations est la conclusion d'un accord portant sur la limitation contrôlée des divers types d'armement.

A l'origine, l'hostilité de l'Union Soviétique pour tout contrôle des engagements à souscrire empêcha tout progrès des négociations. Ultérieurement, la délégation soviétique se rallia à l'idée d'un contrôle.

Les négociations ont alors montré qu'il était possible d'arriver à des accords partiels : tels la réduction des armements classiques et des budgets militaires. Les délégations occidentales avaient proposé un désarmement progressif en trois étapes.

Sur la question des explosions expérimentales, la délégation soviétique préconisait l'interdiction des expériences et l'engagement solennel de ne pas utiliser les armes nucléaires.

Les délégations occidentales se prononcèrent en faveur d'une interdiction des explosions expérimentales pendant deux délais consécutifs d'une année, interdiction subordonnée à la mise en place d'un contrôle portant sur la conversion de l'utilisation des matières fissiles à des fins civiles. Dans l'esprit des délégations occidentales cette première phase pourrait mener à la liquidation des stocks de bombes et à l'extension de la conversion susdite.

Les délégations occidentales ont toutefois toujours subordonné des engagements en matière nucléaire à un désarmement contrôlé pour les armes traditionnelles ou classiques.

Au point de vue du contrôle, les occidentaux ont proposé l'organisation de l'inspection aérienne, en se fondant sur l'efficacité de la photographie aérienne. Une expérience

ontwikkeling van het onderwijs. Een lid van de Commissie betreurt in dit verband dat het technisch onderwijs in het Westen niet de verdiende waardering krijgt. Werd verder het onderwijs werkelijk gedemocratiseerd, dan zou de recrutering van deskundigen aanzienlijk worden verruimd.

**

Uw Commissie heeft ook aandacht besteed aan de moeilijke onderhandelingen die door de grote mogendheden worden gevoerd om te komen tot een, zij het gedeeltelijk, akkoord ten aanzien van de ontwapeningsvraagstukken, waaronder met name de stopzetting van de experimentele kernexplosies. Het spreekt vanzelf dat de onderhandelingen over ontwapening en de daarmee gepaard gaande wederwaardigheden zeer nauw samenhangen met de eerste behandelde kwestie : de betrekkingen tussen Oost en West.

De Minister leidt de bespreking in met een verwijzing naar de vijf punten waarover sedert maart 1957 door de Verenigde Staten, Canada, Groot-Brittannië, Frankrijk en de Sovjet-Unie wordt beraadslaagd in de subcommissie voor de ontwapening, ingesteld door de Vaste Ontwapeningscommissie van de Verenigde Naties. Deze vijf punten zijn : verbod van kernwapens, vermindering van de klassieke bewapening, proefexplosies, teléwapens en vraagstukken die verband houden met de inrichting van een controle op de eventueel opgelegde beperkingen.

Deze vijf punten werden aanvankelijk ieder afzonderlijk, daarna gezamenlijk bestudeerd.

De vier Westerse delegaties hebben in het raam van de NAVO geregeld onderling overleg gepleegd tijdens de hele duur van de werkzaamheden te Londen.

Doel van de onderhandelingen is het sluiten van een overeenkomst met betrekking tot een gecontroleerde beperking van de diverse soorten wapens.

In den beginne verhinderde het verzet van de Sovjet-Unie tegen elke vorm van controle op de verbintenissen dat bij de onderhandelingen voortgang werd gemaakt. Later draaide de Sovjetdelegatie bij en aanvaardde zij de idee van een controle.

De onderhandelingen hebben toen bewezen dat het mogelijk was tot gedeeltelijke akkoorden te komen : en met name ten aanzien van de inkrimping van de klassieke bewapening en van de militaire begrotingen. De Westerse delegaties hadden een geleidelijke ontwapening voorgesteld in drie etappes.

Met betrekking tot de experimentele ontploffingen verklaarde de Sovjet-afvaardiging zich voorstander van het verbieden van de proefnemingen en van het aangaan van de plichtige verbintenis geen gebruik te maken van kernwapens.

De Westerse delegaties spraken zich uit voor het verbieden van experimentele ontploffingen gedurende twee opeenvolgende termijnen van een jaar, welk verbod afhankelijk zou worden gesteld van de instelling van een controle op de omschakeling van het gebruik van splijtstof naar de burgerlijke sector. Naar de opvatting van de Westerse afvaardigingen kan deze eerste fase als resultaat opleveren dat de voorraden bommen worden opgeruimd en dat bedoelde omschakeling op grotere schaal plaatsvindt.

De Westerse afvaardigingen hebben eventuele verbintenissen op het stuk van kernenergie evenwel steeds afhankelijk gesteld van gecontroleerde ontwapening voor de traditionele of klassieke wapens.

Met betrekking tot de controle hebben de Westelijke landen, op grond van de afdoende resultaten van luchtopnamen, het organiseren van luchtinspectie voorgesteld. Bij een

permet de réaliser des photographies enregistrent, en un seul vol de dix heures, une bande de territoire de 320 km. de large sur une longueur de 4 000 km. La comparaison de deux photographies successives permet de déceler les ornières laissées dans un chemin de terre par un véhicule automobile. La proposition occidentale prévoit la délimitation de trois zones ouvertes à l'inspection par survol aérien.

Les travaux du sous-comité de Londres n'ont pas abouti à un résultat positif.

L'Union Soviétique propose l'élargissement de la Commission à l'ensemble de l'Organisation des Nations-Unies. Les Occidentaux considèrent cette proposition comme inacceptable. Ils estiment qu'une conférence aussi nombreuse n'a aucune chance d'aboutir. Ils se sont toutefois déclarés d'accord sur un élargissement du sous-comité de Londres par l'adjonction d'abord de dix délégations, puis de douze. La Belgique se trouve parmi les douze États présentés pour compléter la nouvelle Commission. L'Union Soviétique a maintenu son opposition à cette formule.

Votre Commission partage en grande majorité la conviction que si, pour le malheur de l'humanité, une nouvelle guerre devait éclater, celle-ci serait une guerre atomique. Eu égard aux progrès réalisés depuis la fin de la seconde guerre mondiale, les effets destructeurs des engins actuellement existants ne peuvent qu'inspirer la plus indicible horreur. Les bombes atomiques actuelles ont une puissance de vingt-cinq fois supérieure à celle de la bombe qui fut lâchée sur Hiroshima. Les bombes thermonucléaires dépassent de mille fois cette puissance puisqu'elles correspondent à vingt millions de tonnes d'explosifs T.N.T. Une des bombes expérimentées par la Grande-Bretagne en mai-juin 1957 représente six millions d'engin V1 tels qu'ils furent utilisés en 1944.

De ces indications et d'autres qu'il a fournies, le Ministre a tiré la seule conclusion que le *si vis pacem para bellum* ne répond plus aux réalités d'aujourd'hui, comme sont démodées les illusions pacifistes à l'ancienne manière.

Que le grand service à rendre est de renseigner les peuples, de les documenter sur les effroyables dangers d'une guerre atomique, de manière à rendre la réaction de l'opinion publique mondiale suffisamment énergique pour décourager dans le chef des gouvernants toute velléité de recourir à la guerre. C'est à ces préoccupations que répond l'initiative prise par la Belgique aux Nations-Unies.

L'horreur que déchaînerait une guerre atomique permet peut-être d'espérer qu'une conflagration mondiale deviendra de plus en plus improbable. En revanche, les risques de conflits localisés demeurent toujours réels.

La seule attitude possible pour l'Occident reste le renforcement de son unité, le resserrement de ses alliances et la poursuite d'une organisation internationale fondée sur le droit. L'organisation des Nations-Unies, si elle est souvent impuissante à résoudre les difficultés, demeure cependant nécessaire. Elle est au surplus perfectible, et c'est au perfectionnement de ses méthodes que l'on devra s'attacher lorsque l'occasion opportune se présentera.

* *

Le troisième problème important qui a retenu l'attention de votre Commission — et qui lui aussi n'est qu'un aspect de la première question des rapports Est-Ouest — est celui de la politique à adopter à l'égard des pays sous-développés.

Un de vos commissaires, relatant les impressions qu'il rapporte d'un long voyage en Asie, a dit l'attraction qu'exerce la Chine communiste sur des pays comme la Thai-

proefneming kon slechts tijdens één vlucht van tien uren een strook grondgebied van 4 000 km. lengte op 320 km. breedte in beeld worden gebracht. Door vergelijking van twee opeenvolgende foto's is het mogelijk het spoor van een auto-mobiel op een aardeweg waar te nemen. Het Westerse voorstel voorziet in het afbakenen van drie zones die uit de lucht mogen worden geïnspecteerd.

De werkzaamheden van de subcommissie te Londen hebben geen positief resultaat opgeleverd.

De Sovjet-Unie stelt voor de Commissie te verruimen door ze open te stellen voor al de lid-staten van de O.V.N. Volgens de Westelijke landen is dit voorstel onaanvaardbaar. Zij zijn van oordeel dat met een zo talrijke conferentie geen resultaat kan worden bereikt. Niettemin hebben zij zich bereid verklaard de Londense subcommissie te verruimen door er eerst tien en vervolgens twaalf afgevaardigden aan toe te voegen. Tot de twaalf Staten, die ter aanvulling van de nieuwe Commissie zijn voorgesteld, behoort België. De Sovjet-Unie is bij haar verzet tegen die formule gebleven.

De grote meerderheid van uw Commissie deelt de overtuiging dat, als de mensheid weer door de ramp van een oorlog mocht worden getroffen, die oorlog een atoomoorlog zou zijn. Ziet men welke vooruitgang sinds het einde van de tweede wereldoorlog is gemaakt, dan moet de vernielingskracht van de thans bestaande oorlogstuigen ons met onbeschrijfelijke afschuw vervullen. De huidige atoombomben zijn vijftientwintig maal zo krachtig als die welke op Hiroshima werden geworpen. En nog duizendmaal krachtiger zijn de thermonucleaire bomben, want die stemmen overeen met twintig miljoen T.N.T.-springstof. Een van de bomben, die door Groot-Brittannië in mei-juni 1957 werden beproefd, vertegenwoordigt zes miljoen V1-tuigen, zoals die in 1944 werden gebruikt.

Uit deze en nog andere door hem verstrekte gegevens trok de Minister de conclusie dat het gezegde *si vis pacem para bellum* niet meer overeenstemt met de huidige werkelijkheid en dat ook de door vorige generaties gekoesterde pacifistische illusies uit de tijd zijn.

De grote dienst welke men de volkeren moet bewijzen is ze in te lichten over de verschrikkelijke gevaren van een atoomoorlog, zodat men een zo sterke reactie van de publieke wereldopinie verwekt dat aan de bewindslieden iedere lust tot het gebruik van wapengeweld wordt ontnomen. Die bekommernis komt tot uiting in het door België in de Verenigde Naties genomen initiatief.

Gezien de afschuw, die een atoomoorlog zou wekken, mag men misschien hopen dat een wereldbrand steeds minder waarschijnlijk wordt. Daarentegen blijft er steeds werkelijk gevaar voor lokale conflicten bestaan.

De enige voor het Westen mogelijke houding blijft de versterking van zijn eenheid, de versteviging van zijn bondgenootschappen en het streven naar een op het recht gevestigde internationale organisatie. De Organisatie van de Verenigde Naties, ofschoon dikwijls niet bij machte om de gerezen moeilijkheden op te lossen, blijft nochtans een noodzaak. Zij is bovendien vatbaar voor verbetering — en het is de verbetering van haar methodes die men zal moeten invoeren, wanneer de gelegenheid daartoe geschikt zal zijn.

* *

Het derde belangrijk vraagstuk dat de aandacht van uwe Commissie gaande hield en dat van zijn kant slechts een aspect is van de eerste kwestie; de betrekkingen tussen Oost en West, is dit van de te volgen politiek ten aanzien van de minderontwikkelde landen.

Een van uwe commissieleden, die zijn indrukken over een lange reis in Azië mededeelde, wees op de aantrekkingskracht die door het communistische China uitgeoefend

lande, la Malaisie, l'Indonésie. Le danger est que le Sud-Est asiatique ne se laisse séduire par le succès de la révolution chinoise. Il déplore l'absence de politique cohérente de l'Occident dans le problème de l'aide aux pays sous-développés et l'absence d'initiative de la Belgique. Pour lui, l'Occident ne contrebalance pas l'effort de l'Union Soviétique qui s'est rendu compte des avantages que pouvait lui valoir une compétition avec l'Ouest sur ce plan, ne serait-ce qu'en raison des matières premières indispensables que les pays sous-développés peuvent fournir à l'Occident. Or, l'Union Soviétique a dans cette compétition une position privilégiée, parce que ses méthodes conviennent d'avantage aux pays sous-développés que doivent séduire un régime fort, une économie socialiste, et l'encouragement des tendances nationalistes. La Russie peut laisser entendre aux pays sous-développés qu'il y a quarante ans elle se trouvait dans la situation qu'ils connaissent actuellement. La conclusion que ces derniers peuvent tirer devant les progrès réalisés par l'U.R.S.S. ne pourra être que favorable à la méthode communiste.

Plusieurs de vos commissaires ont convenu de la réalité des dangers dénoncés, convaincus qu'ils sont, ainsi qu'il a été dit, que ce n'est pas sur le plan militaire mais sur le plan économique, que l'Union Soviétique est décidée à situer la compétition entre les deux régimes qui se disputent l'hégémonie mondiale.

Or, sur ce plan la politique de l'Occident n'est même pas formulée.

Il faut analyser les réactions psychologiques des pays sous-développés eux-mêmes. Ceux-ci ne veulent pas de formes d'assistance assorties de conditions politiques. Ils ne veulent pas non plus des formes d'assistance bilatérales qui rappellent l'aumône que le riche consent au pauvre. Leur préférence va vers les aides financières qui seraient attribuées par une organisation de collaboration internationale. Ce que l'Occident devrait donc promouvoir, pour ménager ces susceptibilités, c'est l'institution d'un fonds spécial pouvant accorder des prêts à long terme et à taux d'intérêt réduit.

Mais l'Occident a-t-il un plan et est-il disposé à consentir les sacrifices considérables qu'une telle action implique ? Une partie de l'opinion ne serait-elle pas convaincue que l'Asie entière est promise au communisme et qu'il est dès lors inutile de faire un effort financier considérable alors que les résultats de cet effort demeurent par trop aléatoires ?

La réponse à toutes ces questions n'est pas aisée à donner.

La constatation la plus tragique que l'on puisse faire est celle du caractère limité de nos moyens.

Même si les obstacles matériels pouvaient être vaincus, il reste que l'élaboration d'une politique intelligente s'impose. L'aide aux pays sous-développés ne comporte pas seulement la solution de problèmes matériels. Il faut faire comprendre par ces pays leurs propres intérêts. La politique poursuivie jusqu'à présent a trop souvent été celle du donnant-donnant. Plus de coopération entre les Etats occidentaux est aussi certes désirable.

**

Parmi les questions particulières qui ont été abordées au cours de l'examen du budget figurent encore :

1. La reconnaissance de la Chine.

Plusieurs commissaires l'ont soulevée, en rappelant des vœux exprimés précédemment.

wordt op landen zoals Thailand, de Indische archipel en Indonesië. Het gevaar bestaat, dat het Aziatisch Zuid-Oosten zich zou laten verleiden door het welslagen van de Chinese revolutie. Hij betreurt het uitblijven van een samenhangende politiek van het Westen inzake het probleem van de hulpverlening aan de minderontwikkelde landen en het gebrek aan initiatief van België. Naar zijn mening is het Westen ten achter tegenover de inspanning van de Sovjet-Unie, die de voordelen heeft ingezien die zij uit een mededinging met het Westen op dat gebied kon bekomen, ware het dan maar wegens de onontbeerlijke grondstoffen die de minderontwikkelde landen aan het Westen kunnen leveren. Neemt de Sovjet-Unie bij deze competitie een bevoorrechte positie in, want haar methodes passen beter voor de minderontwikkelde landen, die door een sterk regime, een socialistische economie en de aanmoediging van de nationalistische tendensen zeker worden bekoord. Rusland kan de minderontwikkelde landen erop wijzen dat het zich, voor veertig jaar, in dezelfde toestand bevond als zij nu. De conclusie waartoe deze laatste, gelet op de door de U.S.S.R. geboekte vooruitgang, kunnen komen kan slechts gunstig zijn voor de communistische methode.

Verschillende commissieleden verklaarden zich overtuigd van de werkelijkheid van de aangeklaagde gevaren, daar, volgens hen, zoals reeds werd gezegd, het niet op het militaire maar wel op het economische vlak is, dat de Sovjet-Unie een competitie wil invoeren tussen de twee regimes die elkaar de wereldheerschappij betwisten.

Op dit vlak nu heeft het Westen zelfs nog geen politiek uitgestippeld.

Men dient de psychologische reacties van de minderontwikkelde landen zelf na te gaan. Deze verlangen geen hulp waaraan politieke voorwaarden zijn verbonden. Evenmin zijn zij gediend van een soort bilaterale hulpverlening, die veel weg heeft van de manier waarop de rijke de arme een aalmoes toewerpt. Hun voorkeur gaat naar financiële hulp, verleend door een organisatie voor internationale samenwerking. Om deze gevoelens niet te kwetsen moet het Westen dan ook streven naar de instelling van een bijzonder fonds, dat leningen op lange termijn en tegen verlaagde rentevoet kan toestaan.

Maar heeft het Westen ter zake een plan en is het bereid zich de zware offers te getroosten, die zulk een actie vergt ? Is een deel van de publieke opinie er niet van overtuigd dat geheel Azië ten slotte toch aan het communisme ten prooi zal vallen, en dat het bijgevolg geen nut heeft een aanzienlijke financiële inspanning te leveren, waarvan de resultaten maar al te onzeker blijven ?

Het is niet gemakkelijk op al deze vragen te antwoorden ?

Het meest tragische hierbij is wel te moeten vaststellen hoe beperkt onze middelen zijn.

Maar zelfs al konden de materiële moeilijkheden worden overwonnen, dan blijft nog de noodzaak om een intelligente politiek uit te werken. Hulp aan minderontwikkelde landen betekent niet alleen het oplossen van materiële vraagstukken. Wij moeten deze landen duidelijk doen inzien waar hun eigen belangen liggen. Tot dusver werd al te vaak een politiek van « voor wat hoort wat » gevoerd. Ook is meer samenwerking onder de Westerse Staten ten eerste gewenst.

**

Onder de bijzondere vraagstukken die tijdens de bespreking van de begroting werden aangeraakt, vallen nog te vermelden :

1. De erkenning van China.

Verscheidene Commissieleden hebben deze kwestie te berde gebracht en herinnerd aan vroeger uitgesproken wensen.

Une tendance assez dominante qui s'est dégagée de la discussion peut être formulée comme suit : la politique américaine poursuivie à cet égard pouvait se justifier aussi longtemps que le régime Mao Tsé Tung semblait provisoire. Cette politique n'a plus de sens actuellement. Sans doute, n'est-il pas souhaitable qu'un petit pays de l'Alliance Atlantique prenne en ce domaine des initiatives, sans avoir obtenu l'accord de ses partenaires. Mais que fait-on pour convaincre les Etats-Unis de la nécessité de revoir leur attitude ? Ne serait-il pas utile que pour éclairer l'opinion publique américaine certaines délégations européennes modifient leur position à l'O.N.U. et par exemple, sans aller jusqu'à voter l'admission de la Chine populaire, émettent à l'avenir un vote d'abstention ?

Une autre opinion a été développée. Elle consiste à montrer que la reconnaissance de la Chine ne se justifie, dans la situation actuelle, par aucune considération impérative. Sur le plan économique, les pays qui ont reconnu la Chine n'ont pas plus d'échanges avec elle que ceux qui ne l'ont pas reconnue. Au surplus, l'embargo a été notablement assoupli. Sur le plan politique, il est peu de chances, de voir l'alliance sino-soviétique se dissocier. La décision d'un pays isolé serait d'autre part de peu de poids.

L'entrée de la Chine à l'O.N.U., dans les circonstances actuelles, ne pourrait que renforcer considérablement la position du bloc communiste dans le concert des nations. Elle pourrait même modifier le centre de gravité du monde.

Cette seconde opinion estime cependant que le réalisme commande la solution préconisée par ceux qui prêchent une politique plus radicale et qu'il faut espérer que les Etats-Unis réviseront leur position sur la question.

2. Problèmes congolais.

Un de vos commissaires, rendant compte des impressions recueillies au cours d'un dernier voyage au Congo, a dit son émotion devant l'altération qu'il avait constatée dans les relations entre européens et africains. Il croit aux effets d'une action extérieure organisée en Moyen-Orient, notamment grâce aux émissions radiophoniques du Caire. Il demande quelle réaction devrait être la nôtre et si l'action de l'O.T.A.N. ne devrait pas être étendue à l'Afrique, notamment sur le plan économique ? L'immensité des efforts à accomplir ne justifie-t-elle pas cette intervention ?

La majorité de votre Commission n'a pas répondu favorablement à ces suggestions. Il a d'abord été fait remarquer que l'extension de l'action de l'Alliance Atlantique à l'Afrique impliquerait avant tout une modification des statuts de l'Alliance; que pareille modification n'est pas souhaitable et n'est certes pas désirée par la France, pour les problèmes qui la concernent.

Mais en revanche, plusieurs commissaires reconnaissent que les efforts accomplis demeurent encore insuffisants et que notre pays se doit avant tout d'aider d'avantage les populations africaines à s'administrer elles-mêmes, en comptant sur la solidité des liens économiques que nous aurons pu lier.

3. L'Agence internationale de l'Energie atomique.

Un commissaire a demandé où en était la ratification du Traité instituant l'Agence internationale de l'Energie atomique.

Le Ministre a répondu que la Belgique, sans avoir encore ratifié le Traité, avait sa place à l'agence comme observateur. Il annonça le dépôt du projet de loi d'approbation du Traité. C'est maintenant chose faite.

De overheersende idee die in deze bespreking naar voren trad, kan als volgt worden geformuleerd : de Amerikaanse politiek op dit stuk was verantwoord zolang het regiem van Mao Tse Tung een voorlopig karakter scheen te hebben. Zij heeft thans geen zin meer. Natuurlijk is het niet gewenst dat een klein land onder de Atlantische Bondgenoten op dit gebied initiatieven neemt zonder de instemming van zijn partners. Maar wat wordt er gedaan om de Verenigde Staten te doen inzien dat zij hun houding moeten wijzigen ? Ware het niet nuttig dat bepaalde Europese delegaties, om de publieke opinie in Amerika voor te lichten, in de O.V.N. een ander standpunt innemen en bij voorbeeld, zonder daarom voor de toetreding van de Chinese Volksrepubliek te stemmen, zich voortaan bij de stemming onthouden ?

Er werd ook een andere opvatting uiteengezet. Zij komt hierop neer, dat voor erkenning van China in de huidige omstandigheden geen dwingende redenen pleiten. Op het economisch vlak hebben de landen, die China hebben erkend, met dit land niet meer handelsbetrekkingen dan de landen die het niet erkenden. Bovendien werd het embargo merkbaar verzacht. Op politiek terrein bestaat er weinig kans dat de Chinees-Russische alliantie zal uiteenvallen. Overigens zou de beslissing van één enkel land weinig gewicht in de schaal leggen.

In de huidige omstandigheden zou de toetreding van China tot de O.V.N. de positie van het communistische blok in het concert der naties alleen maar verstevigen. Zij zou zelfs het zwaartepunt van de wereld kunnen verleggen.

Volgens deze tweede zienswijze moet men nochtans realistisch zijn en de oplossing aanvaarden die wordt voorgesteld door diegenen die een drastischere politiek aanbevelen. Het is derhalve te hopen dat de Verenigde Staten hun houding dienaangaande zullen wijzigen.

2. Congolese problemen.

Een van de commissieleden brengt verslag uit over de indrukken die hij tijdens een recente reis naar Congo heeft opgedaan, en verklaart dat de verkoeling die hij in de betrekkingen tussen Europeanen en Afrikanen heeft vastgesteld hem diep getroffen. Hij schrijft dit toe aan een georganiseerde actie uit het Midden-Oosten, o.m. aan de radio-uitzendingen uit Kaïro. Hij vraagt hoe wij ons daartegen zullen verzetten en of de actie van de N.A.V.O. niet tot Afrika zou moeten worden uitgebreid, o.m. op economisch gebied. Is dit niet gewettigd wegens de ontzaglijke inspanning die dient gedaan ?

De meerderheid van uw Commissie is niet voor deze voorstellen te vinden. In de eerste plaats zou de uitbreiding van de actie van de Atlantisch Bondgenootschap tot Afrika een wijziging van zijn statuten meebrengen; bovendien is deze uitbreiding niet gewenst — in geen geval door Frankrijk, wat zijn problemen betreft.

Daarentegen geven verscheidene commissieleden toe dat men zich nog niet voldoende heeft ingespannen en dat het de plicht van ons land is, de Afrikaanse bevolkingen beter te helpen om zichzelf te besturen; verder dient men te rekenen op de stevigheid van de economische betrekkingen die wij zullen hebben aangeknoopt.

3. Het Internationaal Agentschap voor de Atoomenergie.

Een commissielid vraagt hoever het staat met de bekrachtiging van het Verdrag tot oprichting van het Internationaal Agentschap voor de Atoomenergie.

De Minister antwoordt dat België, ofschoon het dit Verdrag nog niet heeft bekrachtigd, als waarnemer in het Agentschap zetelt. Hij kondigt aan dat een wetsontwerp tot goedkeuring van bedoeld Verdrag zal worden ingediend. Dit is thans een gedane zaak.

4. Le problème des voies d'eau.

Un commissaire a attiré l'attention du Ministre sur le problème de la liaison de l'Escaut et du Rhin.

Il signale deux aspects nouveaux de la question :

1° L'exécution du plan Delta par la Hollande aura des répercussions inévitables sur la navigabilité des voies intérieures.

La Belgique ne peut se borner à prendre acte de la déclaration du Ministre hollandais du Waterstaat, suivant laquelle le plan Delta n'aura aucune répercussion défavorable sur la navigabilité des voies intérieures; cette déclaration devrait être vérifiée par les instances belges. Elle devrait d'ailleurs porter sur un aspect subsidiaire du problème, à savoir la navigabilité pendant l'exécution des travaux eux-mêmes.

2° Les travaux dans le Brabant septentrional: nos voisins du Nord engagent des travaux importants dont il est à redouter que l'exécution n'empêche définitivement le creusement du canal du Moerdijk. Si la Belgique tient à sauvegarder la possibilité d'exécution du creusement de ce canal, il est donc nécessaire de négocier dès à présent avec la Hollande.

Un autre commissaire fait remarquer que les négociations concernant le régime de l'Escaut sont confiées à une Commission spéciale, et que ces problèmes ne sont pas liés à ceux qui sont relatifs aux voies intermédiaires. Ils désiraient connaître l'état de ces négociations et leurs perspectives de succès. Il voudrait recevoir des précisions concernant les répercussions que pourrait exercer sur la navigabilité de l'Escaut la réalisation des projets néerlandais concernant le port maritime de Bergen-op-Zoom.

Le Ministre a donné les précisions suivantes :

C'est l'Acte général du Traité de Vienne qui a établi le principe de la liberté de navigation sur les fleuves internationaux. Le Traité conclu le 19 avril 1839 entre les Pays-Bas et la Belgique a précisé partiellement ce statut pour ce qui a trait aux devoirs et obligations des deux pays en ce qui concerne notamment l'Escaut.

En un siècle, ce droit a fait l'objet de nombreuses interprétations doctrinales dont certaines furent entérinées par des conventions faisant suite à des négociations diplomatiques. C'est ainsi que furent signées des conventions dites d'exécution en 1842 et 1843.

Le traité de Londres du 19 avril 1839 précise en son article 9. § 8, que : « si des événements naturels ou des travaux d'art venaient par la suite à rendre impraticables les voies de navigation indiquées (Escaut occidental et ses embouchures), le Gouvernement des Pays-Bas assignera à la navigation belge d'autres voies aussi sûres et aussi bonnes et commodas en remplacement des dites voies de navigation devenues impraticables ».

L'obligation de s'abstenir de faire obstacle à la navigation découle non seulement du texte des Traités précités, mais également d'une manière plus générale des principes mêmes du droit international public.

C'est à l'ensemble de ces règles de droit qu'il faut se référer pour déterminer le statut public de l'Escaut, compte tenu de l'élément nouveau que constitue le vote, par la Chambre néerlandaise, de la loi Delta.

C'est sur ces bases que les Gouvernements néerlandais et belge s'efforceront de trouver une solution satisfaisante au problème posé.

Des juristes des deux pays procèdent actuellement à des travaux dont le but est de préciser les limites de l'applica-

4. Het vrangstuk der waterwegen.

Een commissielid vestigde de aandacht van de Minister op het probleem van de Schelde-Rijnverbinding.

Hij wijst op twee nieuwe aspecten van dit vraagstuk.

1° De uitvoering van het Delta-plan door Nederland zal onvermijdelijke gevolgen hebben wat betreft de bevaarbaarheid der tussenwateren.

België kan er zich niet toe beperken akte te nemen van de verklaring van de Nederlandse Minister van Waterstaat, volgens welke het Delta-plan geen ongunstige weerslag zal hebben op de bevaarheid van de tussenwateren; deze verklaring zou door de Belgische instanties moeten nagegaan worden. Die verklaring zou overigens ook moeten handelen over een bijkomend aspect van het probleem, met name de bevaarbaarheid tijdens de werken zelf.

2° De werken in Noord-Brabant : onze Noorderburen hebben omvangrijke werken op touw gezet, waarvan de uitvoering het graven van het Moerdijkkanaal definitief zou kunnen verhinderen. Indien België de uitvoeringsmogelijkheid, wat het graven van dit kanaal betreft, wil vrijwaren, is het dus nodig van nu af met Nederland te onderhandelen.

Een ander commissielid merkt op dat de onderhandelingen over het Schelderegim toevertouwd zijn aan een Bijzondere Commissie, en dat deze problemen geen verband houden met die welke betrekking hebben op de tussenwateren. Hij zou de stand van deze onderhandelingen en hun kansen van welslagen willen kennen. Hij zou nadere uitleg wensen omtrent de weerslag die de uitvoering van de Nederlandse ontwerpen in verband met de zeehaven van Bergen-op-Zoom op de bevaarbaarheid van de Schelde zou kunnen hebben.

De Minister heeft volgende bijzonderheden verstrekt :

De Algemene Akte van het Verdrag van Wenen heeft het principe gehuldigd van de vrije scheepvaart op de internationale stromen. In het Verdrag dat op 19 april 1839 gesloten werd tussen Nederland en België werd deze regeling nader gepreciseerd wat betreft de verplichtingen van beide landen, o.m. ten aanzien van de Schelde.

In een eeuw tijds gaf dit recht herhaaldelijk aanleiding tot doctrinale interpretaties, waarvan sommige, na diplomatieke onderhandelingen, door overeenkomsten werden bekrachtigd. Dit waren de zogenaamde uitvoeringsovereenkomsten van 1842 en 1843.

In het Verdrag van Londen van 19 april 1839, artikel 9, § 8, wordt gepreciseerd dat : « indien natuurlijke gebeurtenissen of werken van kunst de aangewezen wegen voor de scheepvaart voor het vervolg onbruikbaar mogen maken, zal de Nederlandse Regering aan de Belgische scheepvaart, ter vervanging der gezegde, onbruikbaar geworden wegen voor de scheepvaart, andere zodanige wegen, die even veilig en even goed en gemakkelijk zijn, aanwijzen ».

Het verbod de scheepvaart te belemmeren vloeit niet alleen voort uit voormelde Verdragen, maar ook, meer in het algemeen, uit de beginselen zelf van het internationaal publiek recht.

Al deze rechtsregelen moeten in acht genomen worden om het publiekrechtelijk statuut van de Schelde te bepalen ten aanzien van de goedkeuring van het Delta-plan door de Nederlandse Kamer.

Het is op die grondslagen dat de Nederlandse en Belgische regeringen een gepaste oplossing trachten te vinden.

Juristen van beide landen bestuderen thans de juiste perken van de vigerende teksten om er een nieuwe inter-

tion des textes en vigueur, de leur donner une interprétation nouvelle dans la mesure où cela s'avère nécessaire et, enfin, de les compléter eu égard à l'élément nouveau que constitue l'approbation du plan Delta.

Le Gouvernement belge est fort attentif à la marche de ces travaux.

Il est permis d'espérer que le problème soulevé, loin de rendre plus malaisée l'application des Traités, permettra au contraire de définir avec plus de précision le statut juridique de l'Escaut et amènera les deux Gouvernements à compléter les règles en vigueur par un ensemble de règles subsidiaires tant en ce qui concerne l'arbitrage des différends qu'en ce qui concerne la nature des travaux incombant aux riverains et à leurs responsabilités dans la gestion de la voie d'eau.

Le Ministre a également fait remarquer que l'ensemble du problème des voies d'eau comportait celui du bouchon de Lanaye, qui est aujourd'hui résolu, ainsi que la liaison de Gand à l'Escaut, pour laquelle les négociations sont en cours.

Il rappelle enfin que le rapport Van Cauwelaert-Van Steenberghe prévoyait le tracé d'un canal devant assurer la liaison d'Anvers avec le Rhin dont le coût s'élevait à 1 600 millions de francs, dont les Belges auraient dû supporter les 80 %.

En ce qui concerne les projets qui visent le Brabant septentrional, ceux-ci ne rendent pas impossible le tracé du canal du Moerdijk.

Notre pays suit le déroulement de la situation avec vigilance.

5. Les attachés culturels.

Un de vos commissaires ayant exprimé le désir de recevoir des précisions sur le rôle de nos attachés culturels, le Ministre a fourni à votre rapporteur les renseignements ci-après :

Le titre d'attaché culturel n'est pas prévu dans le cadre des services extérieurs du Département.

Néanmoins, dans toutes les missions diplomatiques belges à l'étranger, un agent (le plus souvent du grade d'attaché ou de secrétaire de légation) se voit confier le traitement des affaires culturelles.

La fonction culturelle d'un diplomate belge à l'étranger varie en importance suivant la nature des liens qui unissent la Belgique et le pays où il exerce sa mission; s'il existe un accord culturel entre la Belgique et ce pays, les questions culturelles deviennent d'autant plus nombreuses et variées.

Dans certains pays, il est indispensable que cet agent consacre toute son activité à sa mission culturelle. C'est le cas, par exemple, pour la France, la Grande-Bretagne, les Pays-Bas, l'Allemagne et l'Italie. Dans d'autres pays, par contre, le diplomate peut très bien cumuler ces fonctions avec celles d'attaché de presse, voire même les exercer en marge d'une autre activité.

La gamme des questions culturelles est des plus étendue. Elle va de la simple demande de documentation à l'organisation de vastes expositions d'art. La mission culturelle d'un agent à l'étranger a donc de multiples aspects qui débordent de toute classification. Retenons cependant trois de ces aspects principaux :

1. Rôle d'information.

Il appartient à l'attaché culturel de faire connaître et apprécier la Belgique à l'étranger par la diffusion d'informations et de documentation (livres, films, disques).

pretatie aan te geven, voor zover zulks noodzakelijk blijkt, en om ze aan te vullen ten aanzien van het nieuwe feit dat uit de goedkeuring van het Delta-plan is ontstaan.

Deze werkzaamheden worden aandachtig door de Belgische Regering gevolgd.

Verwacht kan worden dat het nieuwe probleem de toepassing van de Verdragen niet ingewikkelder zal maken, maar daarentegen de gelegenheid zal scheppen voor een nadere omschrijving van het juridisch statuut van de Schelde, zodat de thans bestaande regeling door de betrokken regeringen zal kunnen aangevuld worden, zowel wat het regelen der geschillen betreft, als ten aanzien van de aard der aan beide landen opgelegde werken en hun verantwoordelijkheid in het beheer van de waterweg.

De Minister wees er tevens op dat het probleem der waterwegen ook de kwestie van de stop van Ternaaien omvatte, waarvoor thans een oplossing is gevonden, alsook de kwestie van het kanaal Gent-Terneuzen waarover nog onderhandelingen gevoerd worden.

Ten slotte herinnerde hij eraan dat in het verslag Van Cauwelaert-Steenberghe in het graven van een kanaal was voorzien om Antwerpen met de Rijn te verbinden; dit werk zou 1 600 miljoen frank kosten, waarvan 80 % voor rekening van België.

Wat de plannen betreffende Noord-Brabant betreft, staan deze het tracé van het Moerdijkkanaal niet in de weg.

Ons land volgt de toestand met een waakzaam oog.

5. De culturele attachés.

Een van de commissieleden wenst nadere inlichtingen over de taak van onze culturele attachés. De Minister heeft de hiernavolgende inlichtingen aan uw verslaggever vertstrekst :

De titel van cultureel attaché komt niet voor in het kader van de buitendiensten van het Departement.

Niettemin is in alle Belgische diplomatieke zendingen in het buitenland een ambtenaar (meestal met de graad van attaché of gezantschapssecretaris belast met de culturele aangelegenheden.

Het belang van de culturele functie van een Belgisch diplomaat in het buitenland hangt af van de betrekkingen van België met het land waar hij zijn ambt uitoefent; indien er een cultureel akkoord tussen België en dat land gesloten is, worden de culturele aangelegenheden natuurlijk des te talrijker en meer gevarieerd.

In sommige landen moet deze ambtenaar zich geheel wijden aan zijn culturele taak. Dat geldt b.v. voor Frankrijk, Groot-Brittannië, Nederland, Duitsland en Italië. In andere landen daarentegen kan de diplomaat deze functies tegelijk met die van persattaché of zelfs naast een andere bezigheid uitoefenen.

De culturele aangelegenheden zijn zeer omvangrijk. Zij omvatten zowel eenvoudige documentatieaanvragen als de inrichting van grootscheepse kunsttentoonstellingen. De culturele taak van een diplomaat in het buitenland heeft dus ontelbare aspecten die buiten iedere classificering vallen. Wij mogen ermee volstaan hier enkel drie van die aspecten te vermelden :

1. Voorlichtingstaak.

Het is de taak van de culturele attaché, België in het buitenland bekend te maken en te doen waarderen door het verspreiden van inlichtingen en documentatie (boeken, films, grammofoonplaten).

L'agent a dans ce domaine un champ d'activités illimité : il peut, s'il le juge opportun, publier un bulletin d'information, donner des conférences, organiser des projections de films ou de diapositives, établir la circulation des ouvrages d'art et de littérature de la mission diplomatique, provoquer l'audition de disques à la radio ou dans les clubs, etc.

2. Rôle d'intermédiaire.

L'agent culturel se met au service de ses compatriotes : il provoque et facilite les contacts entre les milieux intellectuels belges (savants, artistes, professeurs, etc.) et les milieux étrangers correspondants. Sa connaissance du pays où il réside lui permet d'orienter, de renseigner et d'aider efficacement ses compatriotes, que ceux-ci souhaitent obtenir un simple renseignement ou demandent de pouvoir se produire dans le pays étranger comme virtuose, conférencier, etc.

3. Rôle de représentation.

Enfin, l'attaché culturel « représente » son pays à l'étranger. Par sa présence, par sa participation à des congrès culturels, à des vernissages d'expositions, à des inaugurations d'écoles ou de monuments, etc., il témoigne l'intérêt que son pays porte à la culture étrangère.

En cas de conclusion d'un accord culturel entre la Belgique et le pays étranger, l'agent suit attentivement l'application des programmes culturels établis par la Commission mixte de cet accord, assiste aux réunions de celle-ci et se fait auprès de la Commission culturelle étrangère le porte-parole de son Gouvernement pour toutes les questions à traiter.

L'attaché culturel entretient des rapports étroits avec la Direction des Relations culturelles et de l'Information du Département. Il attend, en effet, d'elle :

1° le matériel de documentation et d'information qu'il diffusera à l'étranger;

2° des instructions adéquates sur la direction à donner aux échanges culturels avec le pays où il réside;

3° son aide pour l'organisation de manifestations culturelles à l'étranger et la participation à des expositions, concours internationaux, séminaires, etc.

La Direction des Relations culturelles et de l'Information est aidée dans sa tâche par le Ministère de l'Instruction Publique, département techniquement compétent pour le traitement de certaines questions d'enseignement, de beaux-arts, de théâtre, etc.

La coordination entre les deux Départements est assurée par la présence de M. Kuypers, chef de Cabinet du Ministre de l'Instruction Publique et Ministre plénipotentiaire chargé des relations culturelles.

Dans chaque mission diplomatique belge à l'étranger se trouve actuellement un agent qui consacre tout ou partie de son temps aux questions culturelles. On pourrait sans doute faire plus pour la cause de la culture belge : intensifier les échanges, augmenter la diffusion de livres, de films, de disques, envoyer à l'étranger des artistes, conférenciers, troupes de théâtre, accueillir en Belgique un plus grand nombre de boursiers étrangers et de chercheurs...

Cette politique de prestige ne peut malheureusement être pratiquée actuellement pour des raisons budgétaires. Elle

Op dit gebied is zijn werking onbeperkt : hij kan desgewenst een inlichtingenbulletin laten verschijnen, lezingen houden, vertoningen van films en dia's organiseren, kunst- en letterkundige werken van de diplomatieke zending verspreiden, platen laten afdraaien voor de radio of in clubs, enz.

2. Zijn taak als tussenpersoon.

De culturele attaché stelt zich ten dienste van zijn landgenoten : hij legt en vergemakkelijkt contacten tussen de Belgische intellectuele kringen (geleerden, kunstenaars, professoren, enz.) en dezelfde kringen in het buitenland. Dank zij zijn kennis van het land waar hij verblijft, kan hij zijn landgenoten op doeltreffende wijze voorlichten, inlichten en helpen, wanneer deze b.v. een eenvoudige inlichting wensen of een aanvraag indienen om in het buitenland op te treden als virtuoos, conferencier, enz.

3. Representatieve taak :

Ten slotte is de culturele attaché ook de « vertegenwoordiger » van zijn land in den vreemde. Door zijn tegenwoordigheid op of door zijn deelneming aan culturele congressen, onthullingen van monumenten, inhuldigingen van scholen en tentoonstellingen geeft hij blijk van de belangstelling van zijn land voor de buitenlandse cultuur.

Wanneer een cultureel akkoord tussen België en een ander land tot stand komt, volgt de culturele attaché zorgvuldig de toepassing van de culturele programma's die door de Gemengde Commissie voor dit akkoord werden opgesteld; hij woont de vergaderingen van de Commissie bij, en treedt bij de Buitenlandse Culturele Commissie op als de woordvoerder van zijn Regering ten aanzien van de behandelde problemen.

De culturele attaché blijft in contact met de Directie van de Culturele betrekkingen en Voorlichting van het Departement. Hij ontvangt van het Departement :

1° documentatie- en voorlichtingsmaterieel dat hij in het buitenland moet verspreiden;

2° aangepaste instructies omtrent de oriëntering van de culturele betrekkingen met het land waar hij verblijft;

3° hulp voor het inrichten van culturele plechtigheden in het buitenland en voor deelneming aan tentoonstellingen, internationale wedstrijden, studievergaderingen, enz.

De Directie Culturele betrekkingen en Voorlichting wordt bijgestaan door het Ministerie van Openbaar Onderwijs, dat technisch bevoegd is om sommige kwesties in verband met het onderwijs, de schone kunsten, het toneelwezen, enz., te behandelen.

De coördinatie tussen beide Departementen berust bij de heer Kuypers, Kabinetschef van de Minister van Openbaar Onderwijs en Gevolmachtigd Minister voor de culturele betrekkingen.

Bij elke Belgische diplomatieke zending in het buitenland is er thans een beambte die zijn tijd geheel of gedeeltelijk wijdt aan de culturele vraagstukken. Er zou ongetwijfeld meer kunnen gedaan worden in het belang van de Belgische cultuur : de uitwisselingen vermenigvuldigen, de verspreiding van boeken, films en gramfoonplaten verhogen, kunstenaars, voordrachtgevers en toneeltroepen naar het buitenland zenden, in België een groter aantal buitenlandse beursstudenten en speurders opnemen...

Zulke prestigepolitiek kan jammer genoeg thans om budgetaire redenen niet gevoerd worden. Zij onderstelt inder-

suppose, en effet, que des crédits importants soient mis à la disposition du Département des Affaires Étrangères ou de l'Instruction Publique.

Le budget a été voté à l'unanimité moins 7 abstentions.

Le présent rapport a été approuvé à l'unanimité.

Le Rapporteur,
M.-A. PIERSON.

Le Président,
C. HUYSMANS.

daad dat belangrijke kredieten ter beschikking worden gesteld van het Departement van Buitenlandse Zaken of van Openbaar Onderwijs.

De begroting werd, op 7 onthoudingen na, eenparig goedgekeurd.

Dit verslag werd eenparig goedgekeurd.

De Verslaggever,
M.-A. PIERSON.

De Voorzitter,
C. HUYSMANS.
